

А.А. Пенязь

БДУ (Мінск)

РАЗВІЦЦЁ ІНСТЫТУТА АДВАКАТУРЫ У Вялікім княстве Літоўскім у XVI ст.

Адвакаты (пракуратары) як прафесійныя абаронцы чужых інтарэсаў у судзе вядомы ў Беларусі з пачатку XVI ст.

Статуты адлюстроўвалі паслядоўнае развіццё палажэнняў і нормаў адносна адвакатуры і яе спецыфікі. Так у Статуце 1529 г. меўся артыкул, які забараняў чужаземцам быць адвакатамі ў судзе. У Статуце 1588 г. меліся ўжо 6 артыкулаў, якімі усталяўся парадак працэсуальнага прадстаўніцтва, правы і абавязкі адвакатаў (пракуратараў) (раздз. IV, арт. 56–61). Увогуле судовая практыка Вялікага княства Літоўскага дае цікавы і разнастайны матэрыял, праз які назіраецца паслядоўнае развіццё адвакатуры.

Прычыны узнікнення інстытута адвакатуры некаторыя навукоўцы звязваюць з увядзеннем у дзеянне Статута 1529 г., які вывёў на першае месца значэнне пісанага права, а не звычайнага, тым самым паклаўшы пачатак новаму этапу ў развіцці судаводства. Пасля выдання яго узнікае мноства пытанняў адносна тлумачэння закона аб падсуднасці спраў, іскавай даўнасці, няякуі удзельнічаў судовага працэсу на суд і інш.

У гэты перыяд новы інстытут характэрны больш для Гаспадарскага суда, куды часцей за ўсё звярталіся радавітыя феадалы. А ў мясцовых судах працэс ішоў найбольш без прадстаўніцтва. Аднак паступова адвакаты пачалі дзейнічаць пры гродскіх і земскіх судах, а таксама пры Гадоўным Судзе.

Трэба адзначыць, што працэс удасканалення судовага ладу і судаводства патрабаваў прафесійнай падрыхтоўкі юрыдычных кадраў. Так, частка судзяў і адвакатаў атрымлівалі адукацыю у заходнееўрапейскіх універсітэтах, дзе ўжо з сярэдзіны XV ст. вырасла колькасць кафедраў рымскага права.

Ужо ў XVI ст. у даволі шматлікіх тыпаграфіях Вялікага княства Літоўскага друкаваліся юрыдычныя кнігі. Першай жа спецыяльнай юрыдычнай установай у Вялікім княстве Літоўскім стала Святаянская школа грамадзянскага права (1566–1579 гг.).

Працэс адукацыі патрабаваў і некаторых практычных навываў. Напрыклад, М. Навакоўскі адзначае, што ў Вялікім княстве Літоўскім мелі месца і так званыя «апліканты» — стажоры пры адвакатах. Пасля пэўнага перыяду стажыроўкі яны падавалі заяву (прашэнне) у мясцовы суд, які і надзяляў правам на заняцце адвакацкай дзейнасцю.

Абаронца павінен быў добрасумленна выконваць свае абавязкі. Здрада свайму даручыцелю разглядалася як здрада слугі свайму пану і магла карацца смерцю. За нядобрасумленнае вядзенне справы адвакат караўся турэмным зняволеннем на чатыры тыдні і павінен быў выплаціць усе страты, якія па яго віне панёс даручыцель (раздз. IV, арт. 57–61).

Калі адвакат перадаў супрацьлегламу боку інфармацыю пра дакументы даверніка і пачаў весці справу гэтага чалавека, ён не дапускаўся да выступлення ў судзе. У выпадку хваробы адвакат павінен быў папярэдзіць свайго даверніка і суд. Прычыны няяўкі і дзеянні адваката ў выпадку іх узнікнення рэгламентаваліся Статутам 1588 г. (раздз. IV, арт. 59).

Асабліва жорстка караліся пракуратары за няяўку на працэс без слухных прычын. Так, Статут прадугледжваў пакаранне смяротнай карай абаронцы, які не явіўся ў суд, сказаўшымся хворым, а на наступным судовым пасяджэнні не згадзіўся прысягнуць пра сваю хваробу.

Пры жаданні ён мог адмовіцца ці перадаць паўнамоцтвы на выдзене справы іншаму пракуратару. Немалаважным было тое, што з асобамі, якія папрасілі суд прызначыць ім адваката, але не маглі заплаціць, абаронца абавязаны быў працаваць бясплатна. Пракуратар жа, які адмаўляўся ад іх абароны або замаруджваў такія справы, пазбаўляўся пасады (раздз. IV, арт. 57). Пры гэтым ніхто не мог прымусіць істца або адказчыка запрасіць да справы адваката, аб чым гаварылася ў соймавых пастановах (канстытуцыях) 1543 г. і Статуце 1588 г. (раздз. IV, арт. 57, 59).

Т.М. Пехота

БГЭУ (Мінск)

АКТУАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ИГОРНОГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В последнее время значительно увеличилось количество игорных заведений на территории Республики Беларусь. В первую очередь это связано с действующим Федеральным законом от 29 декабря 2006 г. № 244-ФЗ «О государственном регулировании деятельности по организации и проведению азартных игр и о внесении изменений в некоторые законодательные акты Российской Федерации», согласно которому с 1 июля 2009 г. весь игорный бизнес осуществляется только в четырех специально отведенных зонах, и недавно принятому Закону Республики Украины от 15 мая 2009 г. № 4268 «О запрете игорного бизнеса в Украине». Соответственно проблемы, возникшие в соседних странах — участницах СНГ относительно дальнейшего регулирования деятельности в сфере игровой индустрии, создали предпосылки для развития этого вида бизнеса в Беларуси.

Результатом кардинальных перемен в области игорного бизнеса в России и Украине явилась незамедлительная реакция органов государственной власти в Республике Беларусь по усовершенствованию государственного регулирования рассматриваемой деятельности. Так, на сегодняшний день Министерством спорта и туризма Республики Беларусь подготовлен проект Указа «О некоторых мерах по совершенствова-

46